

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl: 4, Sayı:13, Mart 2018, s. 313-321

Öğr. Gör. Gülden GÖK

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, guldengok@selcuk.edu.tr

AHİLİKTE TÜKETİCİNİN KORUNMASI

Özet

XIII. Yüzyılda Anadolu'da Selçuklular döneminde ortaya çıkan "Ahilik" Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında, Türk kültür ve medeniyetinin gelişmesinde, Türk sanat ve ticaret ahlâkının yaygınlaşmasında önemli rol oynayan bir esnaf teşkilatıdır. Günümüz Esnaf, Ticaret ve Sanayi Odaları ile Türk Standartları Enstitüsü gibi kuruluşlara benzer nitelikte faaliyet gösteren bu teşkilat, İslâm öncesi dönemden başlayarak gelişmiş, Türklerin İslâmiyeti kabulünden sonra, Türk- İslâm ahlâk prensipleriyle şekillenen bir esnaf kuruluşu olmuştur. XIII. Yüzyılın başlarında Anadolu'ya gelen ve Kırşehir'de Ahi Evran tarafından temelleri atılan "Ahilik" örgütü, küçük esnaf, üreticileri ve tüketicileri koruyarak; malların fiyatlarının uygun şekilde tespit edilmesi, imalat hatası olan ve dayanıklılık süresinden önce yıpranan malların yerine yenisinin verilmesi, tüketicinin mağduriyetinin giderilmesi, üretilen veya ithal edilen malların kalitesi ve sağlığa zararlı olup olmadığını kontrol edilmesi gibi müşteri memnuniyetini merkez alan bir anlayışla faaliyet göstererek; üretimde kaliteyi arttırmak, arz ve talep dengesini oluşturmak, kaynak israfını önleyerek, için her alanda, günümüz modern dünyanın uygulamalarıyla özdeş sayılabilecek standartlar getirerek herkesin buna uymasını şart koşmuş, uymayanların meslekten el çektirmeye kadar giden cezalar öngörmüştür. Çalışmamızda, günümüz anlamında tüketicinin korunması ile Ahilik teşkilatında tüketicinin korunması ele alınarak karşılaştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ahi Evran, Ahilik Teşkilatı, Tüketicinin Korunması.

CONSUMER PROTECTION IN AHI TRADESMAN ORGANIZATION

Abstract

“Ahi Tradesman Organization”, which emerged in Anatolia in the Seljuk period in the 13th century, played an important role in the Turkization and Islamization of Anatolia and the development of Turkish culture and civilization. At the same time, this artisan organization made an important contribution to spread of Turkish art and trade ethics in Anatolia too. This organization, which operates in a similar manner to today's institutions like Chambers of Tradesmen, Trade and Industry, Turkish Standards Institute, started to develop from the pre-Islamic period and shaped by the principles of Turkish-Islamic morality after the Turks accepted Islam. Ahi Evran who came to Anatolia at the beginning of the 13th century was the founder of The "Ahi Organization" in Kırşehir. Here are some applications of this organization: Protecting handicraftsman, producers and consumers; To identify the prices of goods appropriately; Replacement of goods that have manufacturing defect or wear out before the end of probable life; Elimination of the victim of the consumer; Quality and hygiene control of manufactured or imported goods. This organization by operating with customer satisfaction understanding tried to increase quality in production, to create a supply and demand balance, to prevent waste of resources. Similar to today's applications, it put standards in many areas and proposed punishments including to be ostracized from profession about those who did not comply with the standards. In this study, the consumer protection in today's sense and in the “Ahi Tradesmen organization” era will be compared from many aspects.

Keywords; Ahi Evran, Ahi Tradesman Organization, Consumer Protection

GİRİŞ

Ahilik, XIII. Yüzyılda Anadolu Selçukluları döneminde kurulmuş Türk Fütüvvet hareketi diyebileceğimiz kuruluşun adıdır. Ahilik VII asır başlarında 34. Abbasi Halifesi en-Nasr Li-Dinillah'ın kurduğu Fütüvvet teşkilatına bağlı olarak kurulmuş, bulunduğu dönemde Anadolu'nun siyasi, sosyal, idari ve iktisadi yapısına yön veren bir teşkilat olmuştur. Mefkûre ve çalışma tarzı ile topluma hizmet etme ülkü ile hareket eden ve kendine mahsus yönetmeliklere (Ahi Şecerenâmeleri-Fütüvvetnâmeler) sahip olan ahilik teşkilatı, bu yönetmeliklerde (şecerelelerde) belirtilen iş ve ahlak ve disiplini, şeyh, usta, çırak ve kalfa ilişkisi ile bir hiyerarşik düzen içinde yönetilirdi. Bu teşkilat çalışmayı ibadet olarak kabul eder, toplumun siyasi, askeri, ticari ve sosyal-kültürel hayatına yön verir, mensupları da birbirlerini bir kardeş olarak görür ve birbirlerine “kardeşim” diye hitap ederdi.

Ahi kelimesinin nereden geldiğine dair çeşitli görüşler bulunmaktadır. Kelimenin kökeni Arapça'dan geldiğine dair bir görüş birliği bulunmaktadır. Çok eski dönemlerde İran ve Hazar denizi dolaylarında ve küçük Asya denilen bölgede yaşayan guruplar içinde, Arapların nüfusça daha yoğun olmaları nedeniyle, Arap kültürünün etkisiyle “ahi” kelimesinin Arapça oldu-

ğu ve Türklerin İslâmiyeti kabul ettikten sonra İslam akideleri ile birlikte Türk ülkelerine bu haliyle girmiş olabileceği tahmin edilmektedir(Bayram,1991:2). “Ahilik”, tarihçe daha eski fütüvvetnâmelerde de “ehli fütüvvet” veya “ehli hırfet” şeklinde ifade edilmektedir. O dönemin yazılı kaynakları incelendiğinde “Ahi” kelimesini eserlerinde en çok kullanan Evliya Çelebi olmuştur. Evliya Çelebi, gezdiği, gördüğü yerleri anlatırken, esnaf teşkilatlarını başında daima bir “Ahi Baba”nın bulunduğunu ve bunların başının da “Ahi Evran” olduğunu ve onun tesir ve nüfuzunu oldukça etkili olduğundan bahsetmektedir (Tarus,1947:18).

Ahi kelimesinin sözlük, terim ve kuruluş olarak bir çok anlamı bulunmaktadır (Şimşek:17). Sözlük anlamı olarak, “Ahi” kelimesi Arapça’dır ve “kardeşim” demektir. (Şimşek:17; Çağatay,1981:3). Anadolu Selçukluları döneminde, ahi kelimesine Farsça çoğul eki getirilerek “Ahıyan” ya da “Ahiler” şeklinde kullanılmıştır. Aynı şekilde ahilik teşkilâtının kadınlar kolu olan “Anadolu Bacıları”(Bâcıyan-ı Rum) üyeleri de birbirlerine “Bacı” diye hitap ederlerdi, ahi kelimesinde olduğu gibi “Bacı” kelimesine de Farsça çoğul eki getirilerek “Bacıyan” olarak kullanılmıştır(Bayram,1991.3).

Divân-ı Lügat-i Türk’e göre “ahi” sözcüğü, eli açık, cömert, yiğit anlamına gelen “akı” dan gelmektedir. Fransız Türkolog J.Deny ile Fuat Köprülü de “ahi” kelimesinin Türkçe “Akı” kökünden geldiğini, kelimenin Anadolu’da k/h söyleyiş değişikliğinden dolayı “ahi”ye dönüştüğünü belirtmektedir(Ekinci,1990:15; Erken,2002:23).

“Ahi” kelimesi “Atabetü’l-Hakâyık”da cimrinin zıddı (Bahil) yani “cömert” olarak geçmektedir. Aynı şekilde kelimenin “Akı”dan geldiği görüşü de ifade edilmektedir (Bayram,1991:5).

Terim olarak ahilik, Anadolu’da 13.yüzyılda kurulup bir süre içinde bir takım kurallara göre yönetilen esnaf ve sanatkârlar birliğinin adıdır(Şimşek:17; Çağatay:3).

Kuruluş ya da örgüt olarak ahilik, XIII. yüzyılın ilkyarısından başlayarak XIX. Yüzyılın ikinci yarısına kadar Anadolu’da, şehir, kasaba ve köylerdeki esnaf ve sanatkâr kuruluşlarının eleman yetiştirme, işleyiş ve kontrollerini düzenleyen bir kuruma verilen bir addır(Çağatay:39). Konuyu inceleyen Batılı Oryantalistler yaptıkları çalışmalarda Ahiliğin kökenlerinin, doğuda Araplar arasında 11. yüzyıldan başlayarak gelişen fütüvvet teşkilatına dayandırmakta, fakat ahiliğin fütüvvet teşkilâtından farklı olarak Anadolu Türklerinin biçimlendirdiği bir kuruluş olduğu konusunda birleşmektedirler(Şimşek:17).

Özetlersek; “Ahi” sözcüğü, kardeş, arkadaş, yaren, dost, yiğit gibi anlamlara gelen, “Ahilik” ise hem sosyal hem de kültürel yapılara ait bir terim olan; birbirini seven, birbirine saygı duyan, yardım eden, fakiri gözeten, yoksulu barındıran, işi kutsal, çalışmayı bir ibadet sayan, din ve ahlâk kurallarına sıkı sıkıya bağlı olan esnaf ve sanatkârların meydana getirdiği teşkilâttır. Bu teşkilatın kuruluş amacı topluma ahlaklı, faziletli ve meslekî eğitim almış terbiyeli insan ile kaliteli usta ve teknik elemanlar yetiştirerek toplumun sanat ve ekonomik hayatına katkıda bulunmak, topluma hizmet etmek; iş, ahlak disiplini, şeyh, usta-çırak, kalfa hiyerarşisi içinde faaliyette bulunmaktadır. Türklerle has bir teşkilat olan ve İslam dünyasının hiçbir yerinde görülmemeyen bu teşkilat, zamanla gelişip genişleyerek yaşadığı döneme damgasını vuran, o döneme önemli hizmetler veren bir teşkilatı olma özelliği taşımakta ve günümüz esnaf ve sanatkâr-

lar topluluğunun temelini oluşturma özelliğini taşımaktadır(Bayram,6). Amacı da topluma ahlaklı, faziletli ve meslekî eğitim almış terbiyeli insan ile kaliteli usta ve teknik elemanlar yetiştirerek toplumun sanat ve ekonomik hayatına katkıda bulunmaktır.

1.1. Ahilik ve Ahi Evran

Türk-İslam kültür ve medeniyetinin oluşturulmasında, Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve gelişmesinde önemli bir rol oynayan ahilik teşkilatının kurucusu Ahi Evran dır. XIII. Yüzyılda Anadolu'da Türkler tarafından kurulup gelişen ve kökeninin İslam öncesi dönemde Araplar arasında yayılan "fütüvvet" örgütüne dayandırılan ahilik; el açıklığı, cömertlik, konukseverlik, yiğitlik ve gençlik gibi anlamlara gelmekte ve Anadolu'da Osmanlı'nın askeri ve yönetimini düzene koyan, askeri güçlere yardımcı olan, esnaf ve sanatkarı koruyan kollayan bir teşkilat olma özelliğini taşımaktadır (Çağatay,3-4). Refik Soykut ahiliği şu şekilde tanımlamaktadır." Ahiler ve ahilik; ülkede halinden memnun, geleceğinden emin, inanmış ve yaralı işlere yönelmiş mutlu kişilerin oluşturduğu bir esnaf kitlesi, güçlü ve yaygın bir ortam yaratmıştır Çağımızın hasreti çekilen "sanat,ticaret ve iş ahlâkı" yanında kooperatifçilik,sendikacılık, sosyal güvenlik, standart üretim, kalite ve fiyat kontrolü gibibaşlıca sorunları asırlar boyu rahatlıkla ve başarı ile çözümlenmiştir" (Soykut,1976:23).

VIII. Yüzyılda, Haccac'ın komutanı Kuteybe bin Müslim komutasındaki İslam orduları, Doğu Türkistan'ı istila edince Türkistan'da bulunan ve saraç çıraklığı yapan, ahiliğe benzer bir teşkilat kurmuş olan "Ebu Muslim Horasani" Moğolların Türkistan'ı istila etmesi üzerine, çalıştığı esnaflarla birlikte büyük bir Türk gurubuyla bu yüzyılda Anadolu'ya göç etmiştir. Bu göç edenler arasında, Hoca Ahmed Yasevi'den ilham almış bir çok Alp erenler ile birlikte Anadolu'da ahiliğin kurucusu olan "Ahi Evran"¹ da bulunmaktaydı.

Göçlerle birlikte Anadolu'ya gelen Ahi Evran, işe deri çıraklığı ile başlayarak; Kayseri, Konya, Denizli gibi illerini dolaşmış, oralarda bir süre kaldıktan sonra Kırşehir'e yerleşmiştir. Kırşehir'de esnaflığa başlayan Ahi Evran, Kırşehir esnafı tarafından sevilip sayılmış bilgili, adaletli ve doğruluk gibi vasıflarının da bulunması sebebiyle Kırşehir esnafı tarafından kendilerine başkan olarak seçilmiştir. Başkan seçilen Ahi Evran, öncelikle esnaf ve sanatkarların sorunlarıyla ilgilenerek, küçük esnafa yüksek faizle borç para veren ve küçük esnafı borca sokan tefecilerle mücadele etmiş, küçük esnafı yüksek faizle borç para almaktan kurtarmak ve aynı zamanda tefecilerden korumak için bir "orta sandık" uygulaması başlatmıştır.

İnanç ve ibadetin sanat ve meslekle bütünleşerek toplumsal ahlâki ilkelerle beslenen ve yerleşik düzende yaşayan insanların yardımlaşma duygusu altında teşkilatlanarak toplumun sosyo-ekonomik gelişmesinin sağlanması amacıyla başlatılan bu orta sandık uygulaması ile hem küçük esnaf korunmuş hem de tüketicilerin korunması sağlanmıştır. O dönem başlatılan bu orta sandık uygulamasının, günümüzde faaliyet gösteren kooperatif, sendika, sosyal güvenlik gibi kuruluşların oluşmasında büyük katkısı bulunmaktadır.

¹ Asıl adı: Ahi Evran-ı Veli Nasiruddin-i Mahmut'dur (1171-1261).İran'ın Batı Azerbaycan tarafındaki Hoy Kasabasına XI.yüzyılda gelip yerleşen Türkmen bir aileye mensuptur(Çalışkan,Y.,&İkiz,L.,M.,(1993). "Kültür ve Sanat Medeniyetimizde Ahilik", Kültür Bakanlığı, Yayın.No.15, Ankara

Ahi Evran'ın diğeri bir uygulaması ise; çalışanları ile ilgilidir. Emeğinin sömürülmemesi, çalışanların haklarının korunması amacıyla işverenler ile çalışanlar arasında bir sözleşme imzalatılarak, bunu daha sonra Şer'îye Mahkemelerine tasdik ettirmiştir(Soykut:126).

Ahi Evran'ın esnaf, sanatkâr ve tüketicilere yönelik bu uygulamalarında, fikirlerinin önemli etkisi bulunmaktadır. Ahi Evran'ın fikirleri iki başlık altında toplanmaktadır. Bunlardan birincisi sanatkârlıktır. Buna göre ahiliğe giren her kişinin mutlaka bir sanatı bir helal bir mesleği olmalıdır. Bir ahi helal kazanç sağlamak ve kendi emeği ile geçinmek zorundadır. Zengin olmak iyidir çünkü zengin olunca başkalarına daha çok yardım edilir. İkincisi ise cihat mefkuresidir. Cihat mefkuresine göre, cihat Kuran-ı Kerim 'de farz kılınmıştır.(Erken,42).

1.2. Ahilikte Tüketicinin Korunması

Günümüz anlamında tüketicinin korunması, tüketicinin kendi dışında başkaları tarafından haklarının korunması amacıyla bir araya gelmesi, sosyal bir güç oluşturarak örgütlenmesidir.

Ahilikte tüketicinin korunması günümüzden farklıdır. Ahilikte, bütün faaliyetler güzel ahlak ve sosyal adalet sistemi üzerine temin edilmiş olduğundan, üretim faaliyetleri de bu temelde şekillenmiştir. Üreticiler ve tüketiciler bu inaçtan hareketle bir bakıma dinin emrettiği ilkeler çerçevesinde hareket ederek, meslek ahlâkı ve vicdani sorumluluk duygusunu her şeyden önde tutmaktadırlar. Bu nedenle ahilikte zengin ile fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye ve vatan- daş ile devlet arasında sağlam ve güvenilir ilişkiler kurmak esastır (Ekinci, 1990: 22).

Ahilikte, ticari kazanç ve kârın önemi yoktur, daha çok iş ahlaki önemlidir. İşini mükemmel yapmak, işi ehline vermek, kolaya kaçmamak, alın teriyle, bileğinin gücüyle, harama kaçmadan helalinden yapmak esastır. Ahilikte, standartlar dışında bozuk hatalı mal üretilmez, kurallara uyulur, kurallara uymayanların malları toplatılır ve esnaf tarafından "yolsuz" ilan edilirdi. Yolsuz ilan edilen kimse alışveriş yapmaz dolayısıyla sonuçta tutunamayacağından mesleği bırakmak zorunda kalırdı (Şeker,2011:87).

Ahilikte, hileli, bozuk mal üretmek, tüketiciyi aldatmak, müşteriden tespit edilen fiyatın üstünde fiyat istemek, bir başkasının malını taklit ederek üretmek, büyük suç sayılır bunları yapan esnaf veya sanatkârlara çok ağır cezalar verilir ya da meslekten ihraç edilirdi.

Nitekim XIII. Yüzyılda bir esnaf sattığı süte su kattığı için kuyuya sarkıtıldığı, bozuk kantar kullanan oduncunun altmış okkalık kantarı boğazına yüklenerek çarşı pazar dolaştırıldığı, kötü pekmez atan birinin pekmez küpünün başına geçirildiği, kılıç kabzasını abonaz ağacına benzeterek boyatan, abanoz ağacından yapılmış gibi gösteren enafın derhal meslekten atıldığı görülmektedir(Hayrettin İvgin'den nakleden Şeker,2011: 90).

Bilindiği gibi dilimizde halen kullanılmakta olan bir deyim vardır; "*Pabucun dama atılması*" bu deyim bir ahilik uygulamasından kalmadır ve eskiden müslüman Türkler arasında bu deyim bire bir uygulanmıştır. Ahiliğin kurucusu olan Ahi Evran, ayakkabıcı esnafının bulunduğu çarşıdan geçerken yapılan ayakkabıları inceleyerek, hileli gördüklerini kesip dama atar, o dükkân kapatılır ve ayakkabı ustasının peştamalını da kapının kilidine bağlardı. Müşteriye yeni bir ayakkabı verilerek müşterinin mağduriyeti giderilirdi. Böyle bir olay olunca, bunun

haberi esnaf arasında hızla yayılır, "filanca ustanın pabucu dama atıldı" denilirdi. Pabucu dama atılan usta, utancından haftalarca insan içine çıkamaz, kimsenin yüzüne bakamaz, kendini af ettirmek için elinden geleni yapardı. Çoğu zaman da bunlar yeterli olmaz, esnaf şehri terketmek zorunda kalırdı(ISTESOB).

Ahilik döneminde kaliteli ve standart üretim elde edebilmek için uygulamaya konulan kurallar günümüz Toplam Kalite Denetimi ve oto kontrol sisteminin ilk hayata geçirilişi ve aynı zamanda Türk Standart Enstitüsü Kurumu'nun o dönemdeki ilk uygulaması olmuştur. Ahilikte iş yerinde çalışanlar, iş ahlaki kurallarına uymaya mecbur tutulur uymayanlar ise cezalandırılırdı. Ahiler bozuk, sakat malı katiyen satmazlar, satanlar ise melekten men edilirdi. Narhlar belli idi ve kimse yüksek fiyattan mal satamazdı.

Ahilikte kalitenin korunması çok önemliydi, kalitenin korunması için alınan ilk tedbir hammadde kontrolünün sağlanmasıdır. Bu nedenle Osmanlı ihtisap kanunnamelerinde ve taşra kadılarına yazılan emirlerde imalatta kullanılan hammaddelerin kalitesine dikkat edilmesi gereği vurgulanmaktaydı. Bu konuna II. Beyazıt devrindeki ihtisap kanunnamelerinde, Yavuz Sultan Selim Kanunnamesinde ve Kanuni'nin kanunnamesinde geniş bilgilere yer verilmektedir(Akgündüz:115).

II. Beyazid döneminde(1481-1512) 1502 ile 1507 tarihleri arasında uygulamaya konulan, " Bursa İstanbul ve Edirne İhtisap(Belediye) Kanunnameleri " o dönem dünyanın en mükemmel en geniş "Belediye Kanunu", ilk " Standart Kanunu", ilk "Tüketiciyi Koruma Kanunu", ilk "Çevre Nizamnamesi" ve ilk "Gıda Nizamnamesi" ve çok önemli bir hukuk kodu olmuştur(Şimşek:134).

Kanunnamelerde yiyecek ve içecek üreticilerinden başlayarak, kuyumcu, berber, bakkal, kasap, hekimler olmak üzere bir çok alanda üretim yapan esnaf ve sanatkarın uyması gereken kurallar ve standartlar bulunmaktadır. Günümüzde bu standartlara benzer olanlar, üretim standartları(ISO9000), sosyal sorumluluk standardı(SA8000) ve çevre yönetim standartları(ISO14000 serisi) gibi standartlardır(Gündüz;Kaya;Aydemir:37).

Osmanlı'da taşra kadılarına yazılan emirlerde imalatta kullanılan hammaddelerin kalitelerine dikkat edilmesi gereken kurallar önemle vurgulanmaktadır. Aynı şekilde dışarıdan yurt içine sokulan hammaddelerin insan sağlığına zararlı olup olmadığının da gümrüklerde kontrolü yapılması yönünde emirler bulunmaktadır.

Osmanlı Kanunnamelerinde kalite ile ilgili olan maddelerden bazıları şu şekildedir:

- Ekmeçiler, standart olarak alınan ekmeği narh üzere pâk işleyeler, eksik ve çiğ olmaya.
- Ve sirke ve yoğurda su koymayalar. Su katılmış olup bulunursa, teşhir edeler ve yahut tahta külâh uralar, gezdireler.
- Ve boyacılar dahi gözedeler, kalb boyamayalar; boyarlarsa gereği gibi hakkından geleler.
- Değirmenciler gözlene; değirmende tavuk beslemeyeler ki halkın ununa ve buğdayına zarar etmeye.

- Bütün çizmecilerin ve paşamakçaların ve pabuçcuların işledikleri eyü ola, kalb işlemeyeler. Her kangı çizme ve babuç ve gayrı, akçe başına iki gün hesabı üzre taman olmadan delinür ise veya sökülürse, dikici suçludur. Kıymetine ise ol mikdâr para cezası alalar. Eğer gön ve sahtıyân delinüre debbağ suçludur. Ve eğer sökülür ise diken suçludur. Eğer bıçağ ile kesilürse diken suçludur.

-Berberler gözlene; usturaları keskün ola.

-Tabibler dahi gözlene, cerrahlar dahi gözlene sanatlarında kâmil olalar(Şimşek;135-136).

Osmanlı döneminde tüketicinin korunması, üretilen malın kalite kontrolünün yapılarak sağlanmıştır. Ahilikte kalite kontrolü "kethüda"lar tarafından yapılmaktaydı. Standartın altında mal üretilmesine izin verilmezdi. Üretilen çeşitli nal, kağıt tekerleri, deriden mamul ayakkabı, bakırdan ve diğer madenlerden yapılan kılıç, kap kaçak, bıçak, kaşık v.s 'nin üzerinde malı imal eden ustanın alamet-i farikası yani amblemi bulunmaktaydı. Bu amblem üretilen ürünlerin adeta kalite belgesiydi. Bu amblemi taşıyan ürün onu yapan ustanın, çalışanlar ile işyerinin övünç kaynağı ve şerefi olurdu. Bu nedenle bir işyerinde çalışanlar, ürünün üretilmesinde emeği geçen tüm kişiler; çırak, kalfa ve usta, ürünlerin en iyi üretilmesine özen gösterir bu şerefi birlikte paylaşırlardı. Üretim esnasında çırağın veya kalfanın herhangi bir hatası olursa hata derhal ustaya bildirilir usta bu hatayı düzeltirdi. Bu nedenle ahilikte tüketici, pek mağdur olmaz, satın aldığı malda bir hata ya da bir kusur varsa şikayet edebileceği merci ve zararını giderebilecek bir teşkilat olduğunu bilincindeydi.

Ahilikte, müşteri ilişkilerine son derece önem verilirdi. Örneğin, elbise diktirmek isteyen birisi terzi dükkâna geldiğinde terzi müşterisinin ölçüsünü aldıktan sonra kumaşı tartar ve ölçünün yanına bunu da not ederdi. Elbise hazır olduktan sonra, artan parça ve kırpıntılarla birlikte tekrar tartılır, hepsi müşteriye geri verirdi.

Ahilikte toplumun ve ülkenin huzurlu, güvenli olması da çok önemlidir. Ülke güvenliği tehlikeye girdiği zaman, ahiler devlet güçleriyle birlikte hareket eder, daima hazır kuvvet bulundurur ve onları yetiştirmek için önlem alırdı(Kızıler:409).

Sonuç

Türlere has bir teşkilat olan ve İslam dünyasının hiçbir yerinde görülmeyen Türk-İslam kültür ve medeniyetinin oluşturulmasında, Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve gelişmesinde önemli bir rol oynayan ahilik teşkilatı, Anadolu Selçuklular devrinde ve Osmanlı döneminde Türk esnaf, sanatkar, ticaret erbabını yıllarca bünyesinde barındıran, iş ve meslek ahlakını kurup koruyan bir teşkilat olma özelliğine sahiptir. XIII. Yüzyıldan itibaren, Anadolu'da Ahi Evran öncülüğünde, Türkler tarafından kurulup geliştirilen kökeninin İslam öncesi dönemde Araplar arasında yayılan "fütüvvet" örgütüne dayanan; el açıklığı, cömertlik, konukseverlik, yiğitlik ve gençlik gibi anlamlara gelen bu teşkilat, aynı zamanda Osmanlı'nın askeri ve yönetimini düzene koyan, askeri güçlere yardımcı olan ve esnaf ve sanatkarı koruyan kollayan bir örgüt olma özelliğini de taşımaktadır. Tüketici(Müşteri) daima "velinimetimizdir" ilkesinden hareketle, hem tüketiciyi hem de üreticiyi koruyan ve kollayan bu teşkilât, çıkarılan Kanunnameler ve

Nizamnamelerle standartlar belirlenerek, üretim yapılmıştır. Standartlara uymayanlara meslekten mene giden ağır cezalar öngörülmüştür.

Ahilikte, müşterilerin ihtiyacı olan ürünleri kolaylıkla satın alabilmeleri için doğrudan üretim yapan ve satışa sunulan "Bedesten" "Arasta" "Uzun Çarşı" adı verilen çarşılar kurulmuştur. Teşkilâtın belirlediği kurallara göre üretim yapan üreticiler, mallarını aracısız olarak bu pazarlarda satma imkânı elde ederler ve aynı meslek kolunda çalışanlar ile bir dayanışma içerisinde bir araya gelmelerine imkânına sahip olurlardı. Tüketiciler de bu çarşılarda istediği malı rahatlıkla bulur ve aynı cins ve kalitedeki ürünleri her hangi bir aldanma, fiyat farkı olmaksızın kaygısızca, gönül rahatlığı içinde satın alma imkânına sahip olurlardı(Ekinci,1993:24).

Anadolu'da uzun yıllar varlığını sürdüren, Kapitalist, sömürgeci iktisadi anlayıştan uzak, Türk-İslam medeniyetinin kendine mahsus özelliklerini taşıyan sosyal ve iktisadi bir sistem olan Ahiliğin, esnaf ve sanatkarlar birlikleri ile ilgili ekonomik sosyal içerikli kuralları, günümüzde bu yöndeki yönetmelik ve yasalara kaynaklık etmesi bakımından önemli bir organizasyon olarak tarihteki yerini muhafaza etmeye devam edecektir.

KAYNAKLAR

- Akgündüz,A.,(1990). "Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri,"I-IX. İstanbul c: 3. s.115
- Bayram M.,(1991). Ahi Evran ve Ahi Teşkilatı'nın Kuruluşu, Damla Matbaacılık, Konya
- Çağatay N.,(1981). " Ahilik Nedir"?, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü
- Çağatay,N., (1989). " Bir Türk Kurumu Olan Ahilik". Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi Araştırma Dairesi Yayınları:137, Ankara.
- Çalışkan,Y., ve İkiz,L.M.,(1993). "Kültür ve Sanat Medeniyetimizde Ahilik", Kültür Bakanlığı, Yayın.No.15, Ankara
- Demir, G. (2001), "Ahilik ve Yükselen Değerler", Görüş Dergisi, Ocak ,s: 76-82
- Demir, G.,(1994), "Ahilik", Ahilik Yolu Dergisi, Sayı.86, İstanbul, Nisan.
- Demirpolat, A.,ve Akça,G., (2004), "Ahilik ve Türk Sosyo-Kültürel Hayatına Katkıları", Selçuk Üniversitesi. Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı.15 <http://sutad.selcuk.edu.tr/sutad/article/view/275>
- Erken,V.,(2002). "Bir Sivil Örgütlenme Modeli,Ahilik", Elektronik Basım Yayım,Ankara
- Ekinci, Y.,(1990). Ahilik, 8.Bası, Beysukent.
- Gündüz,A.,Kaya,M.,Aydemir,C.,(2012). "Ahilik Teşkilatında Ve Günümüzde Tüketicilerin Korunmasına Yönelik Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme", Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, C.XIV, s. II . <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/18878> 3.05.2017
- ISTESOB,İstanbul Esnaf Sanatkârlar Odalar Birliği, <http://www.istesob.org.tr/>

Kazıcı, Z., (1988). "Ahilik", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, C.I, s:540-542.

Soykut,R.,H.,(1976). Ahi Evran,Ankara

Soykut,R.,H.,(1971). Orta Yol Ahilik, Güneş Matbaası, Ankara

Soykut,R.,(1980).İnsanlık Bilimi Ahilik,Ankara

Şeker,M.,(2011). Türk-İslam Medeniyetinde Ahilik ve Fütüvvet-Namelerin Yeri, Ötüken Yayınları,1.Baskı

Şimşek,M.,(2002). TKY ve Tarihte Bir Uygulaması ,Ahilik, Hayat Yayınları:134,Yönetim Dizisi:21,İstanbul,Ekim

Tarus,İ.,(1947). Ahiler, Ulus Basımevi,Ankara

<http://www.ceis.org.tr/dergi/2013mart/makale1.pdf> 7.03.2017

<http://escholarship.org/uc/item/5mc39217#page-7> 11.05.2017

<http://www.sultanbeylieso.org.tr/ahilik/tuketici-haklar> 22.05.2017

<http://www.itobiad.com/download/article-file/92859> 15.09.2017